

Entre els "usos i costums" i el futur codi, hi ha hagut vida...

Marc FORNÉ i MOLNÉ

Entre els usos i costums i el codi hi ha les lleis substantives que els Coprínceps han anat fent, quan era de la seva competència, i que el Consell General promulga d'ençà la Constitució del 1993. També hi ha hagut, i encara hi ha, la vigència com a dret supletori, si no n'hi ha de promulgat, del dret civil català anterior al de Nova Planta, del dret canònic i del dret romà. Per tant, potser no caldria que l'enunciat de les jornades fes la impressió que només hi ha usos i costums i un possible codi civil futur. Perquè llavors: què s'ha fet fins ara? Com ens hem administrat essent un poble sobirà? Són preguntes més aviat retòriques que ja es contesten soles... Potser és bo, ara i en aquest moment, recordar que els advocats vam haver de treballar més de quinze anys amb fiscal però sense Codi Penal; amb Tribunal de Corts i sense Tribunal Superior de Corts (creat de pressa i corrent l'any 1990 pels Senyors per evitar els efectes destructius del cas Droz-Januzek al Consell d'Europa i al Tribunal d'Estrasburg), amb una jurisprudència feta pels mateixos que manaven la policia i que eren, alhora, poder executiu, poder judicial i poder legislatiu (parlo dels coprínceps i dels seus serveis de llavors). Tot això sense oblidar que a l'antic Tribunal de Corts els advocats, fins a mitjan anys setanta, només hi podien presentar escrits, que eren llegits (o no) segons la bona voluntat dels veguers i del jutge d'apel·lacions. Hi havia dos raonadors, escollits entre els consellers generals, que la llegenda popular erigia en *defensors* dels inculpats i que, en realitat sovint no feien gaire cosa més que de convidats de pedra, i encara si no manifestaven una opinió, teòricament popular, quasi sempre més favorable a les tesis del tribunal que al mateix inculpat (la darrera execució d'Andorra en fou un exemple ben trist: el Copríncep Episcopal havia estat coronel castrense del general Franco, llavors ja dictador, i l'altre copríncep era el mariscal Pétain). Aquells advocats que érem quatre gats podem testificar sobre la dificultat de la nostra defensa dels inculpats. També podem dir que la manca de codi penal era quasi sempre a favor dels reus, que es beneficiaven, sovint, de la benevolència dels qui sabien que allò no s'aguantava per enlloc. Ara mateix, vint anys després de la Constitució, els batlles, els fiscals, els magistrats i els advocats

seguim treballant, per exemple, amb uns codis de procediment i penal ja modificats una colla de vegades però sense una refosa que integri (tal com fan les edicions franceses) la vigència temporal de cada article canviat.

Pel que fa al dret privat, malgrat l'enorme complicació de la societat andorrana i la seva prosperitat, encara hem de treballar amb un garbuix d'ordinacions esdevingudes lleis, i amb el BOPA que ja és bisetmanal i va ple de nous tractats internacionals, noves lleis, reglaments, decrets i disposicions locals i generals que el fan difícil de seguir.

Fa temps, l'any 1981 a les pàgines de l'*Andorra-7*, el Dr. Octavi Saltor, que fou magistrat del T. S. de la Mitra, defensava una compilació de dret privat en l'article del qual faig l'extracte que ens interessa:

"Per una compilació civil andorrana"

(...) I no solament som deutors del Sr. Obiols els seus companys de Tribunal, sinó tots els qui administren justícia a Andorra i els que la postulen. Ara bé; una de les aportacions importants de la jurisprudència del Sr. Obiols ha estat la fixació de les fonts, tan complexes, del Dret Civil Andorrà, on s'entrellacen fórmules remotes (romanes i medievals) amb moderníssimes institucions i modalitats del Dret Internacional privat, a nivell europeu contemporani. Els jutjants de processos civils andorrans i els qui els promouen o encaminen, saben prou l'amplitud i dificultat del panorama legal aplicable i, que sovint exigeix autèntiques monografies succintes per a les qüestions debatudes en les resolucions que clouen els processos.

Suggerim per a la sèrie de Monumenta Andorrana i a càrrec de persona competent (Sabater, Marquès, Fiter, Bartumeu, Mas, Morell, Viñas, etc.) la redacció d'un projecte de Compilació per a l'aplicació del Dret Civil andorrà vigent. Jutjants i defensors ho agrairiem i els andorrans litigants en foren beneficiats. (Andorra 7, núm. 140. 24/07/81).

Aquesta amplitud i dificultat del panorama legal aplicable, el descrivia l'any 1981, és a dir fa 32 anys, n'Octavi Saltor. Fins ara mateix encara hi ha dues tendències clares sobre si cal fer una compilació o s'ha d'anar directament a un codi civil.

Ho dic perquè a casa nostra, em refereixo al nostre despatx, fundat pel nostre pare, Antoni Forné Jou, primer degà del Col·legi d'Advocats d'Andorra, sempre havíem mantingut, ell i nosaltres dos (Francesc i Marc Forné Molné), una idea unitària a favor d'una compilació de dret civil i no d'un codi. Ell mateix se sorprenia (metafòricament i divertida) que l'únic lloc dominat en el qual Napoleó no va imposar un codi civil fou precisament a Andorra, on va ser copríncep, primer com a cònsol i després com a emperador de França. És clar que hi havia l'altre copríncep, que, segurament, no ho hauria permès.

I ho dic també perquè una llarga experiència al Govern em permet de pensar que potser (segur) que n'hem fet un gra massa, de lleis i més lleis que afecten la vida dels ciutadans. I, sobretot, permetent reglaments, decrets generals i comunals, i més reglaments que el Govern sovint ni veu passar i que el Consell General no controla.

Avui mateix, tal com deia abans, trobem a faltar una refosa del Codi Penal, en la qual hi hagi la vigència temporal dels articles, cada vegada que el mateix codi ha estat modificat. Molt especialment per exigència de la totpoderosa Europa, que ens ho fa firmar tot i ens ho fa complir al peu de la lletra, quan molts dels grans estats europeus no compleixen gran cosa del que els

manen o del que firmen. Tot en aplicació de la coneguda teoria de Romanones, que deia que tu (el parlament) podies fer les lleis, però jo (el ministre o el director general) em reservava els reglaments, i el que manava era jo. I això és d'especial aplicació als convenis internacionals firmats, per exemple, entre Espanya, Andorra i França. A casa nostra es compleixen escrupolosament (sobretot pel que fa al treball dels espanyols i francesos a Andorra); a l'Estat veí del sud qualsevol funcionari pot dir a un andorrà que vol buscar feina a Espanya, i que presenta el nostre meravellós conveni Trilateral, que com que ell no té cap *reglamento* que li parli de cap conveni (superior a les mateixes lleis de l'Estat, així ens ho han dit...), "au vés a la cua dels no-comunitaris! L'espera't de tres a sis mesos, anant bé...!"

Malgrat això, i tenint-ho molt en compte, ara seria partidari d'un codi civil andorrà, sempre que no es fes copiant (malament) ni el francès ni l'espanyol, entre d'altres raons per allò que he escrit abans. Que s'inspirés en la llarga tradició andorrana que ve del dret romà (després del qual, deia sovint el meu pare, no s'havia inventat quasi res). Que es fes amb l'imperatiu de simplificar els tràmits que els ciutadans han de patir i els funcionaris també han de patir i aplicar, encara que els compliqui la feina absurdament.

Aquest és un dels grans reptes de qualsevol treball de redacció d'una llei i, molt més, si es parla de fer un codi civil d'Andorra. Podem i hem de voler fer-ho tot amb la idea posada en la simplificació de l'administració, molt especialment l'administració de la Justícia. I també fugint de l'actual diferència de filosofies, corrents d'opinió, experts i formes de redacció que tenen les nostres lleis.

Si és cert, tal com sembla, que s'ha inventat ben poca cosa després de Justinià, podem seguir mantenint la bondat del dret romà, adaptat a les coses dels nostres temps i ser capdavanters en un codi civil del segle XXI a Europa.

Potser caldrà que sigui el Col·legi d'Advocats d'Andorra qui apadrini la idea, la concreti i suggereixi la base de l'enorme treball que s'haurà de fer.

Marc FORNÉ i MOLNÉ
advocat i excap de Govern